

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»

на тему: **«ПОДАТКОВЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА
СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ»**

Виконавець:

студентка групи 61Ф

Шевченко Г.С.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Хомутенко Алла Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. . Податкове регулювання є одним із найістотніших факторів впливу держави на діяльність малих підприємств, адже внаслідок незначного фінансового ресурсу та нестабільності економічної ситуації саме вони мають найскладніші умови ведення бізнесу. Загальновідомо, що ці підприємства – рушійна сила розвитку економічних відносин, соціально-економічний фундамент, без якого неможливе функціонування будь-якої інноваційно-орієнтованої та економічно розвиненої держави. Важлива роль малого бізнесу полягає у згладжуванні коливань економічної кон'юнктури – за його допомогою відбувається збалансування попиту й пропозиції та інноваційний прогрес. Саме тому державна підтримка такого підприємництва може стати одним з найбільш дієвих способів подолання економічних, політичних та соціальних кризових явищ в країні.

Основними напрямками державної політики у сфері малого бізнесу в Україні є: спрощення порядку ведення обліку й складання звітності в цілях оподаткування та запровадження спеціальних режимів оподаткування для суб'єктів господарювання, що відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві. У цьому контексті актуалізується необхідність проведення аналізу спрощеної системи оподаткування, як методу податкового стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, з метою виявлення недоліків у наявному податковому механізмі та розробки рекомендацій з його вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітленням проблемних питань щодо особливостей оподаткування та здійснення податкового стимулювання малого й середнього бізнесу займалися такі вчені як: В. Андрющенко, Ю. Єхануров, А. Крисоватий, П. Боровік, Н. Кондратенко, В. Міщенко, В. Синчак, С. Тесля І. Ансоффа, О. Десятнюк, Дж. Джексона, К. Джея, Т. Калінеску, А. Крисоватого, Т. Косової, О. Папаїки, Н. Рекової, А. Сандмо, О. Тищенко, Е. Фітцджеральда, А. Харбергера, Д. Холланда, А. Череп та інші. Результати їх досліджень є теоретично та практично значущими. Значним внеском наведених вище науковців є обґрунтування доцільності створення спеціальної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва, оцінювання переваг та недоліків від запровадження цієї системи та аналіз сучасного досвіду зарубіжних країн із антикризового податкового регулювання. Водночас, у наявних наукових розробках недостатньо уваги приділено формуванню ефективного організаційно-інформаційного забезпечення податкового стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. Це зумовлює необхідність проведення подальших досліджень наукових і практичних засад податкової політики сприяння розвитку малого бізнесу в Україні.

Недостатність практично орієнтованих розробок у сфері податкового стимулювання малого та середнього бізнесу призводить до прийняття необґрунтованих управлінських рішень щодо стримування розвитку малого та середнього бізнесу і, як наслідок, зменшення ефективності функціонування цього сектору економіки. Вищевикладене зумовило вибір теми дослідження, її мету, задачі, об'єкт та предмет.

Метою магістерської роботи є теоретичне обґрунтування вдосконалення механізму податкового стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано і вирішено такі наукові та практичні задачі:

- дослідити економічну природу малого та середнього бізнесу;
- виділити критерії віднесення підприємств до малого та середнього бізнесу;
- охарактеризувати сутність податкової політики та надати характеристику механізму податкового стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу;
- розглянути спеціальні режими оподаткування як інструмент податкового стимулювання малого та середнього бізнесу;
- дослідити особливості оподаткування малих підприємств на загальній системі оподаткування;
- проаналізувати основні тенденції розвитку малого та середнього бізнесу в Україні;
- охарактеризувати застосування спеціальних податкових режимів в Україні;
- запропонувати підходи до оцінювання ефективності оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу;
- розробити вектори вдосконалення податкової політики стимулювання малого та середнього підприємництва;
- проаналізувати зарубіжний досвід щодо податкового стимулювання малого та середнього бізнесу та можливості його адаптації до вітчизняної практики.

Об'єктом дослідження є податкова політика та її вплив на суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та організаційних положень податкового стимулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі акти України про податки і збори, у сфері регулювання підприємницької діяльності, Податковий кодекс України, підзаконні акти і програми розвитку і підтримки малого підприємництва, монографічні дослідження, матеріали періодичних видань, офіційні дані Державної служби статистики, Міністерства фінансів, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, Державної фіскальної служби України, Всесвітнього банку, а також звіти зарубіжних організацій, компаній та інститутів.

Методи дослідження. Теоретичну і методологічну основу магістерської роботи становлять фундаментальні положення економічної теорії, які висвітлено в наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених. У процесі написання було використано комплекс загальнонаукових і прикладних методів, а саме: аналіз і синтез, індукція та дедукція, історичний метод, узагальнення – для розробки концептуальних положень щодо вдосконалення податкової політики у розрізі податкового стимулювання малого та середнього бізнесу на території України; економіко-математичний аналіз та моделювання; інформаційні технології – для вдосконалення інформаційного забезпечення податкової політики сприяння

розвитку малого бізнесу; статистичні методи – для оцінки результативності податкової політики сприяння малого бізнесу на території України.

Структура роботи. Магістерська робота складається з трьох розділів, загальний обсяг роботи 98 сторінок, кількість таблиць в тексті – 20, кількість малюнків – 13.

Публікації. Стаття «Спрощена система оподаткування в Україні: переваги та недоліки» була опубліковано у збірнику «Науковий вісник» №10 за 2017 рік.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, проведено аналіз останніх досліджень та публікацій, сформульовано мету, задачі, предмет, об'єкт магістерської роботи, викладено методи дослідження.

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ» розглянуто економічну природу малого та середнього бізнесу. Виділено критерії віднесення підприємств до малого та середнього. Проаналізовано сутність податкової політики та надано характеристику механізму податкового стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. Розглянуто спеціальні режими оподаткування як інструмент податкового стимулювання малого та середнього бізнесу та досліджено особливості оподаткування малих підприємств на загальній системі оподаткування.

У другому розділі «ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ» було досліджено основні тенденції розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, розглянуто практику застосування спеціальних податкових режимів в Україні та надано методичні підходи до оцінювання ефективності оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу на рівні підприємства.

У розділі 3 «ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ» наведено приклади адаптації зарубіжного досвіду щодо податкового стимулювання розвитку малих та середніх підприємств до вітчизняної практики, виявлено вектори вдосконалення податкової політики стимулювання малого та середнього підприємництва та визначено методичні підходи до оцінювання ефективності оподаткування суб'єктів малого та середнього бізнесу.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота магістра містить узагальнену теоретичну базу стосовно функціонування та податкового стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

Вирішення поставлених завдань є підставою для виділення й узагальнення основних результатів проведеного дослідження, що полягають у наступному:

1. Дослідження економічної природи малого та середнього підприємництва показало, що віднесення підприємства до малого та середнього бізнесу може здійснюватися за рядом критеріїв кількісного та якісного характеру. Аналіз розглянутих критеріїв дозволяє констатувати, що: визначення малих

фірм розрізняється не лише по країнах, але й усередині країни по галузях і територіях; застосування відповідних критеріїв відбувається залежно від практичних потреб і служить певним завданням; значна диференціація критеріїв вказує на швидку мобільність малого бізнесу, що обумовлюється насамперед сутністю підприємницької діяльності, її інноваційним характером та необхідністю державного регулювання процесів, що відбуваються у сфері малого бізнесу. Розмежування середнього і малого бізнесу здійснюється за формальними ознаками, а порівняльний аналіз секторів малого і середнього бізнесу в розрізі економік різних країн ускладнюється у зв'язку з відмінностями в офіційних визначеннях дрібних підприємств і термінології, яка використовується. Різноманітність критеріїв віднесення підприємств до суб'єктів малого бізнесу свідчить про складність процесу визначення його ролі і значення для розвитку економіки та соціально-економічних процесів у країні. Це, у свою чергу, призводить до складнощів у прийнятті рішень щодо розвитку і стимулювання підприємництва, вироблення необхідних форм і методів підтримки малого бізнесу.

2. В Україні на законодавчому рівні визнано державну підтримку малого та середнього бізнесу; регламентується правовий статус підприємств, які можуть застосовувати спрощену систему оподаткування або інші пільги, мета, принципи проведення державної політики підтримки малого та середнього підприємництва. Разом з тим не існує ефективної системи податкового стимулювання малого і середнього бізнесу. На основі узагальнення наукових підходів до визначення дефініції податкового стимулювання пропонується під податковим стимулюванням розвитку підприємства розуміти процес використання сукупності податкових пільг, преференцій, обмежень, податкових канікул, спеціальних податкових режимів, санкцій, застосування яких у діяльності суб'єктів господарювання приводить до суттєвих змін у їхньому розвитку, при цьому відбувається реалізація певних потреб держави. Також, було надано структуру механізму податкового стимулювання, що включає в себе податкові методи, інструменти і важелі.
3. Розглянуто спеціальні режими оподаткування як інструмент податкового стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. Проведено детальний аналіз змін щодо груп платників єдиного податку. Здійснено порівняльний аналіз спрощеної та загальної систем, який дозволив сформулювати їх особливості. Оцінено окремі переваги та недоліки спрощеної системи на прикладі емпіричних даних.
4. Аналіз основних тенденцій розвитку суб'єктів малого та середнього бізнесу підкреслив значний соціально-економічний ефект. Розвиток малого та середнього бізнесу позитивно відображається на самозайнятості населення, збільшенні кількості робочих місць, розширенні інфраструктури та наповненні бюджетів рівних рівнів. У цьому контексті актуалізується необхідність усунення існуючих недоліків спрощеної системи

оподаткування та пошуку нових інструментів та методів стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні.

5. Проведено детальний аналіз функціонування спрощеної системи оподаткування. Побудована тенденція надходжень єдиного податку на 2018 рік. Розраховано рівняння множинної регресії та наведені кореляційні коефіцієнти впливу показників на надходження єдиного податку до бюджету України. Проведене дослідження показало, що застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності є дієвим методом стимулювання розвитку малого підприємництва в Україні. Слід зазначити, що на даний момент здійснено значні кроки в напрямку реформування і побудови ефективно функціонуючої спрощеної системи оподаткування. До найвагоміших переваг такої системи оподаткування можна віднести спеціальний порядок обліку, який звільняє суб'єктів господарювання від сплати окремих податків, дає можливість знизити трудомісткість обліково-аналітичних процедур, дозволяє зменшити ризик податкових помилок і відповідних штрафних санкцій.
6. Було надано алгоритм обрання оптимальної системи оподаткування на прикладі умовного підприємства, який складається з декількох кроків: вибору форми ведення бізнесу, аналізу замовників послуг, прогнозування плануємого доходу. Доведено, що підприємству доцільно обрати загальну систему оподаткування, якщо його прибуток менше 27,78% за виручку від реалізації.
7. Аналізуючи зарубіжний досвід можна зробити висновок, що ступінь розвитку малого бізнесу безпосередньо характеризує ступінь розвитку економіки держави загалом. Розвиток малого бізнесу на Заході йде набагато швидшими темпами, позаяк національні уряди приділяють значну увагу підприємствам малого бізнесу і сприяють їх розвитку на національному рівні.
8. Було представлено вектори вдосконалення як податкового механізму в цілому, так і окремо спрощеної системи оподаткування. Регулювання й підтримка малого підприємництва полягає, в основному, в розробці відповідної законодавчої й нормативної бази, організації спеціальних органів підтримки, розширенні доступу до фінансових ресурсів і інновацій, забезпеченні повної й своєчасної інформації, організації навчання працівників. Забезпечення раціонального використання економічного потенціалу розвитку малого підприємництва доцільно здійснювати на основі державної стратегії розвитку малого та середнього підприємництва.
9. З метою оцінювання ефективності стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу було запропоновано систему показників та індикаторів, що дозволять контролювати вплив податкової політики та розробляти вектори удосконалення методів стимулювання.

Таким чином, проведене дослідження дало змогу виявити низку проблемних моментів у податковому стимулюванні розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, що можуть стати предметом подальших наукових дискусій та досліджень.

АНОТАЦІЯ

Шевченко Г.С. «Податкове стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 8.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою професійного за спрямування «Державні та муніципальні фінанси». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2017.

У роботі розглянуто основні теоретичні засади системи податкового стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. Побудовано структуру механізму податкового стимулювання. Здійснено порівняльний аналіз спрощеної та загальної систем, який дозволив сформулювати їх особливості. Оцінено окремі переваги та недоліки спрощеної системи на прикладі емпіричних даних. Визначено роль єдиного податку у наповненні дохідної частини Зведеного бюджету України. Запропоновано напрями вдосконалення спрощеної системи оподаткування, які дозволять посилити її стимулюючу роль. Зроблено багатофакторний аналіз впливу економічних показників на надходження єдиного податку до бюджету та побудовано тенденцію. Виявлено алгоритм вибору оптимальної системи оподаткування на прикладі умовного підприємства. Проаналізовано зарубіжний досвід та запропоновано вектори вдосконалення податкового механізму.

Ключові слова: податки, малий бізнес, підприємництво, єдиний податок, спрощена система, стимулювання, податкова політика, податок на прибуток, пільги, податкові знижки, податковий кредит

ANNOTATION

Shevchenko H., « Tax stimulation of small and medium business development in Ukraine».

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty «Finance, Banking and Insurance» under the master's program «State and local finance». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2017.

The paper considers the main theoretical principles of the system of tax incentives for the development of small and medium business. The structure of the tax incentive mechanism is constructed. A comparative analysis of simplified and general systems was carried out, which allowed to form their features. Some advantages and disadvantages of the simplified system are estimated on the example of empirical data. The role of the single tax in filling the revenue part of the Consolidated Budget of Ukraine has been determined. The directions of improvement of the simplified taxation system, which will strengthen its stimulating role, are offered. A multivariate analysis of the impact of economic indicators on the income of a single tax to the budget has been made and a tendency has been constructed. An algorithm for choosing the optimal taxation system is shown on the example of a conditional enterprise. The foreign experience is analyzed and vectors of improvement of the tax mechanism are proposed.

Keywords: taxes, small business, entrepreneurship, single tax, simplified system, incentive, tax policy, income tax, privileges, tax rebates, tax credit.